

*Свобода Євгенія Юрійвна,  
доцент кафедри криміналістичних експертиз  
навчально-наукового інституту №2  
Національної академії внутрішніх справ  
кандидат юридичних наук, доцент*

## РЕЦЕНЗУВАННЯ ВИСНОВКІВ ЕКСПЕРТА: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

У забезпеченні виконання управлінських функцій у сфері державного управління судово-експертною діяльністю ключовим є вирішення організаційно-правових засад підвищення рівня експертних досліджень.

З метою контролю за рівнем виконання експертних завдань дієвим організаційно-практичним заходом є системна організованість рецензування - основна форма внутрішнього контролю за якістю експертної роботи, яка сприяє подальшому розвитку інституту судової експертизи та ефективному впровадженню науково-технічних методів та поглибленню спеціальних знань, світогляду.

Проблема рецензування, а краще, здійснення рецензування як одного із засобів організації управління судово-експертною діяльністю, виникла не сьогодні, набула актуальності ще часів нівелюванням відомчого багаторівневого контролю управління (адже раніше в СРСР ця діяльність проводилась виключно під егідою ВНИИСЕ - Всесоюзного науково-дослідного інституту судової експертизи), а пізніше суттєвою складовою трансформаційних перетворень послужило і розширення кола судових експертів на приватних засадах.

При визначенні порядку рецензування породжувалися суперечки, які продовжуються десятиріччями. В рамках теорії доказів окремих аспектів істинності і достовірності висновків експерта щодо здійснення рецензування велася полеміка в роботах відомих вчених Р.С. Белкіна, В.Я. Колдина, О.М. Моїсєєва.

На жаль, дефініція терміну «рецензування висновку судової експертизи» в законодавстві України відсутня.

Рецензія (від нім. *rezension*, від лат. *гесенсіо* - огляд, оцінка) - аналіз, розбір, деяка оцінка публікації, твору або продукту, жанр газетно-журнальної публіцистики та літературної критики. Рецензія може стосуватися матеріальних речей (прилади, аксесуари, побутова техніка), комп'ютерних технологій, художньої літератури, музики, фільмів, комп'ютерних ігор. Рецензувати можуть також поточні події, громадські заяви і т. ін. Рецензування є процесом, завдяки якому вчені оцінюють роботи своїх колег, які були опубліковані в науковій літературі. Основу рецензії складає короткий аналіз та оцінка.

З точки зору судово-експертного дослідження - це науково обґрунтований синтез досліджень, викладених у висновку судової експертизи, специфічний метод управління якістю та організацією проведення експертних досліджень.

Мета рецензування - упевнитися і, в необхідних випадках, домогтися від автора дотримання стандартів, прийнятих в конкретній області науки або науці в цілому.

Метою рецензування висновків є постійне вдосконалення професійної майстерності експертів, поліпшення якості, підвищення наукової обґрунтованості висновків та їх доказового значення, виявлення на підставі узагальнень шляхів усунення недоліків і розробка та впровадження найбільш досконалих методик дослідження.

У рецензії оцінюється: дотримання процесуальних норм; якість дослідження і його повнота; правильність вибору методів і засобів дослідження; вміння експерта правильно виділити, оцінити й описати ідентифікаційні ознаки; відповідність висновків (відповідей) поставленим питанням та обґрунтованість висновків (відповідей); наочність ілюстративних матеріалів.

Не варто недооцінювати значення рецензування в експертній практиці.

Адже і сам рецензент, і експерт, чий висновок підлягає розгляду, займаються підвищенням рівня своєї професійної кваліфікації. Під час рецензування виявляються проблемні питання, пов'язані з методологією проведеного дослідження, з логічною побудовою і описом процесу дослідження, з обґрунтуванням експертних висновків. Окрім цього виявляються (а значить і усуваються) неточності у використанні спеціальної термінології, порушення структури висновку, орфографічні помилки, недотримання правил судової фотографії тощо.

До рецензента, у свою чергу, пред'являються достатньо високі вимоги. Він повинен аргументовано і обґрунтовано підтвердити свої думки. Якість аналізу залежить від теоретичної та професійної підготовки рецензента, його глибини розуміння предмета, вміння аналізувати об'єктивно.

Рецензенти у своїй роботі керуються принципами об'єктивності, науковості, неупередженості, незалежності експертних оцінок, єдності методологічних підходів до оцінки якості об'єктів рецензування, конфіденційності отриманих під час рецензування відомостей, прозорості процедур, що провадяться у зв'язку з рецензуванням.

Належний рівень рецензування забезпечується за рахунок залучення у якості рецензентів досвідчених і кваліфікованих фахівців у відповідних видах досліджень. Рецензію характеризує оптимальний обсяг і конкретність викладу. Стиль рецензії повинен відповідати виду експертного дослідження.

У процесі проведення рецензування з метою формування висновку для перевірки з точки зору достовірності оцінка наукових досліджень і результатів дослідження має бути об'єктивною та відбивати як позитивні, так і негативні аспекти роботи. Зокрема мають місце і методичні зауваження та пропозиції, які, на думку рецензента, потребують більш детальної аргументації і носять консультативно-рекомендаційний характер та не є обов'язковими для експерта. Експерт, що проводить дослідження має право не погоджуватись з рецензентами та висловити свою позицію.

Таким чином, можна дійти таких висновків:

рецензування - основна форма внутрішнього контролю за якістю експертної роботи;

рецензія на висновки судових експертиз та висновки експертного дослідження не є процесуальним документом;

рецензія - це особиста думка рецензента з приводу висновку судових експертиз та висновку експертного дослідження;

рецензент не несе ніякої, крім моральної, відповідальності за складену ним рецензію;

метою рецензування висновків є постійне вдосконалення професійної майстерності експертів, поліпшення якості, підвищення наукової обґрунтованості висновків та їх доказового значення, виявлення на підставі узагальнень шляхів усунення недоліків і розробка та впровадження найбільш досконалих методик дослідження.